

De beuk: onterecht onbemind?

Verslag van de Pro Silva voorjaarsexcursie

De Pro Silva voorjaarsexcursie vond plaats op 14, 15 en 16 mei. Tijdens de excursiedagen trokken in totaal ruim 90 deelnemers de bossen in op de Utrechtse Heuvelrug om met elkaar te discussiëren over de Beuk. In onze Nederlandse bossen komt deze soort steeds meer voor. De laatste tien jaar is het areaal beuk gestegen van ca. 12.000 ha naar 15.400 ha (Bron: 6^e Nederlandse Bosinventarisatie, 2014). Ook in verjongingen neemt deze soort een steeds grotere plaats in. Kortom, een soort waar we in de toekomst steeds meer rekening mee moeten houden. Echter, van de 142.000 m³ die er jaarlijks in het Nederlandse bos bijgroeit aan beuk, wordt er maar 40.000 m³ geoogst. Het lijkt er op dat we deze soort onvoldoende benutten en waarderen. Uit de Pro Silva excursie bleek dat we deze soort in Nederland eigenlijk nog onvoldoende goed kennen.

In de ochtend werden beukenopstanden van Natuurmonumenten op de Ruiterberg (Maarsbergen) bezocht. De eerste opstand bestond uit grove den aangeplant in 1875. Hiertussen bevonden zich beuken van ongeveer 90 jaar oud. Veel van de beuken hebben lange tijd onderstandig gestaan en zijn daarom, ondanks hun hoge leeftijd, nog steeds erg dun. Ook de stamkwaliteit laat te wensen over, doordat ze relatief krom en takkig zijn. Toch was de conclusie dat deze opstand zeker nog perspectieven biedt. De menging grove den en beuk is niet alleen interessant voor de natuurwaarde. Ook voor de houtproductie moeten beide soorten nog niet worden afgeschreven. Een deel van de grove dennen is vitaal en reageert nog steeds goed op vrijstelling. Dit blijkt onder meer uit een aanwasboring die tijdens de voorbereiding van de excursie is gedaan. Ook de beuk kan op deze leeftijd nog een aanzienlijke bijgroei realiseren als hij de ruimte krijgt. Er werd zelfs geopperd om een aantal dunne 90-jarige beuken op te snoeien, omdat ze nog steeds voldoende grote noestvrije mantel kunnen bereiken. Men was het er over eens dat deze opstand zonder al te grootschalig ingrijpen uiteindelijk een schaduwbos wordt, waarin geen plek meer is voor de grove den. Het actief inbrengen (planten) van meer schaduwverdragende soorten is nodig om een menging in stand te houden.

Bij het tweede excursiepunt werden de deelnemers uitgedaagd om de houtkwaliteit van beuk te beoordelen in een menging van beuk en Amerikaanse eik aangelegd in 1924. Hiertoe kregen de deelnemers een A4tje met kwaliteitscriteria uitgereikt die waren gebaseerd op de Rahmenvereinbarung für den Rohholzhandel in Deutschland. Het vinden van kwaliteitsbeuken bleek niet eenvoudig. Beuken die op het eerste gezicht een goede kwaliteit lijken te hebben, blijken aan de hand van de objectieve kwaliteitscriteria nog veel gebreken te vertonen, zoals scheuren, draaigroei, kromming en overgroeide noesten dicht aan het stamoppervlak. Er werd geconcludeerd dat hier beter dunne kwaliteitsbeuken kunnen worden vrijgesteld ten koste van dikke kwalitatief laagwaardigere beuken. Voor kwalitatief laagwaardige beuken, zeker beuken in het brandhoutsortiment, is het bovendien van belang om ze niet te dik te laten worden, aangezien ze anders onverkoopbaar worden.

Na de lunch werden in de omgeving van de Piramide van Austerlitz de bossen van Landgoed Den Treek Henschoten bezocht. Als eerste werd een beukenaanplant uit 1990 op een haarpodzol bekeken. Tussen de beuken was kort na de aanplant een spontane verjonging van grove den en berk opgekomen. De grove den en berk kwamen nog opvallend goed mee in deze dichte 24-jarige beukenopstand. Voor de beuk vonden de meest deelnemers het nog niet nodig om in te grijpen. Voor beuken is het immers verstandig om tot 35-50 jaar een dichte stand te houden, zodat er voldoende takafstoting wordt gerealiseerd. Hierbij werd ook de stelregel genoemd: de enige soort die takafstoting bij de beuk kan realiseren, is de beuk zelf! Voor de grove den vond men het tijd worden om in te grijpen om de menging in stand te houden. Voor de meeste berken was het al te laat, omdat de berk de maximale hoogtegroeit tussen de 10 en 20 jaar bereikt. Ook de lopende volumebijgroei bereikt bij de berk al bij 20 jaar zijn climax.

Aan het eind van de dag werd een beukenopstand uit 1853 bezocht. Deze opstand was tot voor kort een beukenhallenbos waarin recent gaten zijn gemaakt waarin zich beukenverjonging heeft gevestigd. Vanuit de belevingswaarde scoort dit bos erg hoog. Door de aanwezigheid van veel dood hout en oude bomen met veel holten en spleten, kent dit bos een hoge natuurwaarde. Diverse deelnemers waren van

mening dat de resterende 160 jaar oude beuken geen waardevol hout meer opleveren en dat het daarom geen zin meer had om ze te oogsten. De beheerder gaf echter aan dat de houtkwaliteit bij de laatste velling nog uitstekend was. Deze bomen moeten met betrekking tot de houtproductie dus zeker nog niet worden afgeschreven. Vanuit de Pro Silva gedachte is het echter aan te bevelen om op deze plek wat meer continuïteit en diversiteit te hebben. Om bijvoorbeeld blijvende hutoogstmogelijkheden te houden is meer spreiding in de verjonging in leeftijd en schaal gewenst.

Aan het eind van de drie excursiedagen overheerst het beeld dat de beuk vaak onnodig beschouwd wordt als brandhoutsoort. Op veel plekken biedt deze 'Mutter des Waldes', zoals onze oosterburen haar noemen, meer mogelijkheden dan we vaak denken. Met het juiste beheer en de juiste keuzes kan de beuk waardevol kwaliteitshout opleveren. Doordat de beuk in de jeugdfase een langzame groei kent en de lopende volume bijgroei pas na 80 jaar een climax bereikt, hebben ook oudere beukenopstanden nog voldoende potentie om meer te produceren dan alleen brandhout.

Martijn Boosten (met bijdragen van Martijn Griek en Etiënne Thomassen)